

ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ-ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗ ΣΤΗΝ Π.Ε ΚΑΙ ΕΠΙΜΟΡΦΩΤΙΚΕΣ ΑΝΑΓΚΕΣ ΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ

Λάσκαρης Σταύρος, Οικονομολόγος

1. ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών συμβαδίζει συνήθως με τις ανάγκες της αγοράς εργασίας και όπως διαπιστώνεται στην έκθεση της I.R.O.A.C. 1990 (Συμβουλευτική Επιτροπή για τη Βιομηχανική Έρευνα και Ανάπτυξη της Ευρωπαϊκής Ένωσης) «η απαξίωση του γνωστικού κεφαλαίου των εργαζομένων οδηγεί στη μείωση της παραγωγικότητάς του», πιο συγκεκριμένα «αν η χρήσιμη γνώση έχει μια ημιζωή 10 ετών, το γνωστικό κεφάλαιο υποτιμάται σ' αυτή την περίπτωση με ρυθμό 7% το χρόνο» (Βεργίδης-Λιοναράκης 1999) προκαλώντας μια μείωση της αποτελεσματικότητας του εργατικού δυναμικού.

Πέρα όμως από την αναγκαιότητα της επιμόρφωσης των εργαζόμενων που εμπλέκονται άμεσα στην παραγωγική διαδικασία, ενδιαφέρον παρουσιάζει και η επιτακτικότητα της επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών- σε σύνδεση με την αγορά εργασίας και τις ανάγκες της, καθώς επίσης και με τις **ιδιαιτερότητες των επιμορφωτικών αναγκών** των ίδιων των εκπαιδευτικών. «Η επιμόρφωση καθίσταται σήμερα ιδιαίτερα αναγκαία, επειδή ανεξάρτητα από τη σχολική βαθμίδα και τη σχολή αποφοίτησης, αδυνατούν να αποκτήσουν στις Σχολές εκπαίδευσης την πλήρη κατάρτιση (επιστημονική - παιδαγωγική - διδακτική) είτε επειδή οι γνώσεις αυξάνονται ραγδαία, είτε επειδή έχουν δυσκολίες (και θα έχουν πάντα), να αντιμετωπίσουν με επιτυχία τα διάφορα προβλήματα που συναντούν στο σχολείο και στην αίθουσα διδασκαλίας»(Χατζηδήμος & Στραβάκος 2003). Διαπιστώνεται λοιπόν ότι μαζί με την αναγκαιότητα της επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών στα γνωστικά τους αντικείμενα ανά ειδικότητα, **τίθεται το θέμα επιμόρφωσής τους σε θέματα γενικότερου ενδιαφέροντος για την αντιμετώπιση σύγχρονων προβλημάτων μέσα και έξω από την αίθουσα διδασκαλίας** (π.χ. Περιβαλλοντική Εκπαίδευση).

2. ΔΙΑΤΥΠΩΣΗ ΥΠΟΘΕΣΕΩΝ

Επειδή η Π.Ε. δεν **είναι μάθημα του** αναλυτικού προγράμματος, έχει ως στόχο να καταστήσει τον εκπαιδευτικό **ενεργό υποκείμενο της γνώσης και της επιμόρφωσης του:**

υποθέτουμε

1. ότι η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών στην Π.Ε. διαφοροποιείται από την επιμόρφωση του ίδιου στην ειδικότητα του
2. ότι λόγω της διαφοροποίησης που προαναφέρθηκε, επιφέρει αλλαγές στην εκπαιδευτική του θεωρία και πράξη.

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ

1. Διαφοροποιείται η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών στην Π.Ε. από την επιμόρφωση για τις ανάγκες σε κάποιο αντικείμενο μαθήματος ειδικότητας, **ως προς τις μεθόδους** που χρησιμοποιεί;
2. Η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών ανά ειδικότητα **σχετίζεται ως προς το περιεχόμενο,** με την επιμόρφωση στην Π.Ε.;
3. Διαφοροποιείται η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών στην Π.Ε. από την επιμόρφωση για τις ανάγκες σε κάποιο αντικείμενο μαθήματος ειδικότητας, **ως προς τις γνώσεις και τις αξίες** που μεταφέρει;
4. Ποια από τις δυο (2) επιμορφωτικές διαδικασίες θεωρείς ότι **έχει αλλάξει** την εκπαιδευτική σου θεωρία και πράξη πιο καθοριστικά;

3. ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗΣ - ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ - ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΟ - ΠΛΑΙΣΙΟ - ΔΕΙΓΜΑ

Συγκεκριμένα, οι συνεντεύξεις έγιναν με **6 εκπαιδευτικούς**, με χρήση Σχεδίου συνέντευξης και κασετόφωνου. Η απόφαση να χρησιμοποιήσω προσωπικές συνεντεύξεις προέκυψε από την ανάγκη για **εντοπισμό ποιοτικών δεδομένων** που προέρχονται από δράση και καταγράφονται μόνο με τη σε βάθος συνέντευξη.

Η μέθοδος που χρησιμοποίησα για την αναζήτηση και την αξιολόγηση των δεδομένων μου ήταν η **θεματική ανάλυση** περιεχομένου. **Ο σχεδιασμός του οδηγού συνέντευξης** έγινε με ένα συνδυασμό κλειστών και ανοικτών ερωτήσεων που διευκόλυναν την καταγραφή ποιοτικών στοιχείων και που αφορούσαν τις αρχικές υποθέσεις, καθώς και την καταγραφή απρόβλεπτων παραμέτρων έξω από τις αρχικές υποθέσεις (Bird et al., 1999).

Οι ερωτήσεις κάλυπταν τους τομείς της επιμόρφωσης που ήθελαν οι υποθέσεις μου και κάποιες από αυτές εμβάθυναν περισσότερο στις απόψεις των εκπ/κών για τις επιμορφωτικές τους ανάγκες, μέσα από τα 2 είδη επιμόρφωσης που δέχτηκαν.

4. ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΕΥΡΗΜΑΤΩΝ-ΣΥΖΗΤΗΣΗ

Τα γενικά συμπεράσματα που αφορούν στις υποθέσεις της έρευνάς μου και συνδέονται αναπόσπαστα με τις αρχικές θεωρητικές διαπιστώσεις είναι:

Η πρώτη υπόθεση που αφορούσε κατά ένα μέρος **τη μεθοδολογία** των δυο (2) ειδών επιμόρφωσης **επαληθεύτηκε**, δηλαδή διαπιστώθηκε ότι η επιμόρφωση στην Π.Ε διαφοροποιείται πλήρως από την επιμόρφωση ανά ειδικότητα.

Επιπλέον διαπιστώθηκε ότι η επιμόρφωση στην Π.Ε. ξεπερνάει τα όρια του μαθήματος και γίνεται κυρίως μέσα στο πεδίο, με μεθόδους διεπιστημονικές-βιωματικές και θεματολογία που επιλέγουν οι ίδιοι οι ενδιαφερόμενοι εκπ/κοί ανά θεματική ενότητα που τους ενδιαφέρει (πίνακας 2), ενώ η επιμόρφωση ανά ειδικότητα παραμένει στο επίπεδο κυρίως της θεωρίας.

Η πρώτη υπόθεση όμως αφορούσε κατά ένα άλλο μέρος **το περιεχόμενο** των δυο (2) ειδών επιμόρφωσης και διαπιστώθηκε ότι:

Η επιμόρφωση ανά ειδικότητα έχει ομοειδή χαρακτηριστικά και στις 2 ομάδες εκπ/κών ειδικοτήτων, δηλαδή ακολουθεί την υποχρεωτική ροή του αναλυτικού προγράμματος και εμπεριέχει κυρίως κατάρτιση, με αποτέλεσμα να αποκόβεται από την ολιστική προσέγγιση της γνώσης, που σε μεγάλο βαθμό την πετυχαίνει η επιμόρφωση στην Π.Ε (με τη χρήση διεπιστημονικής προσέγγισης στα θέματα της, και την ενότητα θεωρίας -πράξης).

Η πρώτη υπόθεση όμως αφορούσε κατά ένα άλλο μέρος **τις γνώσεις** που απόκτησαν οι εκπ/κοί σε μια από τις δυο (2) επιμορφωτικές διαδικασίες, καθώς και την απαξίωση αυτών των γνώσεων. Προκύπτει ότι οι γνώσεις που αποκτώνται στην επιμόρφωση για την ειδικότητα **απαξιώνονται** πιο γρήγορα από ότι οι γνώσεις που παίρνονται στην Π.Ε. (πίνακας 4). Η παραπάνω διαπίστωση γίνεται φανερή από τη στείρα γνώση που μεταφέρει η πρώτη επιμορφωτική διαδικασία, σε αντίθεση με τη δημιουργική γνώση που δίνει η Π.Ε. (πίνακας 4).

Η δεύτερη υπόθεση αφορούσε τις **αλλαγές** που μπορεί να συντελεστούν στην εκπ/κή θεωρία και πράξη του εκπ/κού που επιμορφώνεται στην Π.Ε., έτσι ώστε να γίνει ο διαμορφωτής των επιμορφωτικών του αναγκών. **Διαπιστώθηκε ότι:**

A) Η επιμόρφωση στην Π.Ε καλύπτει σε μεγαλύτερο βαθμό τις ανάγκες των επιμορφούμενων, μια που τις ορίζει πιο ανεξάρτητα και πιο καθολικά.(πίνακας 3).

B) Η επιμόρφωση στην ειδικότητα, καλύπτει σε μικρό βαθμό τις επιμορφωτικές ανάγκες των επιμορφούμενων (πίνακας 3), που μένουν σε μεγαλύτερο βαθμό

ακάλυπτες για λόγους π.χ αγοράς εργασίας (επιφέρει κινητικότητα αναγκών που συνδυάζεται με νέα ύλη μαθημάτων κ.τ.λ.).

Γ) Η ενεργοποίηση των υποκείμενων της επιμόρφωσης διαμορφώνεται καθοριστικά στην Π.Ε. και με τη σειρά της διαμορφώνει την εκπ/κη πράξη και θεωρία. Αυτό επαληθεύτηκε πλήρως και κατά τρόπο σαφή από τις συνεντεύξεις των εκπ/κών.

5. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

1) Διαπιστώθηκε λοιπόν ότι οι διαφορές που προέκυψαν από την έρευνα στο περιεχόμενο, αφορούν στον προσανατολισμό της επιμόρφωσης στην Π.Ε. σε συγκεκριμένες θεματικές ενότητες, που είναι επιλογή των ίδιων σύμφωνα με τα ενδιαφέροντα τους, ενώ αναφορικά με την επιμόρφωση ανά ειδικότητα, είναι προσανατολισμένη στο αναλυτικό πρόγραμμα.

2) Οι διαφορές που προέκυψαν από την έρευνα στη μεθοδολογία είναι καθοριστικές καθώς στην επιμόρφωση στην Π.Ε. ακολουθείται μια μεθοδολογία καθαρά βιωματική με έρευνα πεδίου, project, δραματοποίηση, ενώ αναφορικά με την επιμόρφωση ανά ειδικότητα, αυτή είναι κυρίως θεωρητική στην Α ομάδα εκπ/κών, και στη Β ομάδα εκπ/κών συνδυάζεται με επίδειξη πειραμάτων.

Τελικά η Π.Ε. συνδυάζει καλύτερα τη θεωρία με την πράξη και είναι πιο αποτελεσματική.

3) Επιβεβαιώνεται ότι οποίος κάνει Π.Ε διαπιστώνει την ανάγκη του για ολιστική προσέγγιση των επιμορφωτικών του αναγκών, καθώς και την ανάγκη για καθολική γνώση, πέρα από την αποσπασματική γνώση που παίρνει στην επιμόρφωση ανά ειδικότητα. Έτσι οι επιμορφωτικές ανάγκες των εκπ/κών παίρνουν άλλο χαρακτήρα στην Π.Ε. και καλύπτονται καλύτερα και πληρέστερα (90% στην Π.Ε. και 40% στην ειδικότητα).

Οι επιμορφωτικές ανάγκες των εκπ/κών στην Π.Ε. προσδιορίζονται σε μεγάλο βαθμό από τους ίδιους μέσα στη θεματική και στο Project που υλοποιούν και έχουν ποιοτικές διαφοροποιήσεις από τις επιμορφωτικές ανάγκες στην ειδικότητα.

4) Οι αλλαγές που επιφέρουν η μια και η άλλη επιμόρφωση, στην εκπ/κή θεωρία και πράξη του εκπ/κού, είναι πιο δραστικές στην Π.Ε. δημιουργώντας έτσι μια νέα πρακτική και ενεργοποιώντας τον εκπαιδευτικό ώστε να δράσει, αλλάζοντας την επιμορφωτική διαδικασία, τη στάση του και τις αξίες του.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Bird, M., Hammrsley, M., Gomm, R., & Woods, P. (1999). *Επαιδευτική έρευνα στην πράξη*.

Tsomky, N. (2002). *Εκπαίδευση χωρίς Ελευθερία και Κρίση*. Καστανιώτης, Αθήνα.

Βεργίδης, Δ., Λιοναράκης, Α., κ.ά. (1999). *Ανοικτή και εξ αποστάσεως εκπαίδευση*, ΕΑΠ.

Μαυρογιώργος, Γ. «Επιμόρφωση Εκπαιδευτικών και Π.Ι», *Σύγχρονη Εκπαίδευση*, τ.79

Παπαδημητρίου, Β. (1998). *Περιβαλλοντική Εκπαίδευση και Σχολείο*. Δαρδανός, Αθήνα.

Χατζηδήμου, Δ., & Στραβάκου, Π. (2003). *Τα ΠΕΚ ως Φορείς της θεσμοθετημένης επιμόρφωσης και η συμβολή τους στη διδακτική πράξη*. Κυριακίδης, Θεσ/νίκη.

Περιοδικά

- Δελτίο ΣΕΒ. τ.616 / 2004, Αθήνα.
- Επιθεώρηση εκπαιδευτικών θεμάτων, τ.5 / 2001, Παιδαγ. Ινστιτούτο.
- Περιβαλλοντική εκπαίδευση τ.31 / 2004, Θεσ/νίκη ΠΕΕΚΠΕ.
- Σύγχρονη Εκπαίδευση τ.79 / 1995, Αθήνα.